

SLOVENSKÝ NÁRODOPIIS

- Z OBSAHU: BITUŠÍKOVÁ, Alexandra: Antropologický výskum mesta v 21. storočí: tendencie, výzvy a aplikácie
POPELKOVÁ, Katarína: Urbánne štúdium v slovenskej etnológii – poznámky k aktuálnemu dialógu etnológie s antropológiou
DARULOVÁ, Jolana: Obsahové a funkčné zmeny mesta
KOŠTIALOVÁ, Katarína: Mesto univerzite – univerzita mestu

Slovenský národopis (Slovak Ethnology) vychádza päťkrát ročne v Ústave etnológie Slovenskej akadémie vied v Bratislave. Prvé štyri čísla každého ročníka sú v slovenskom jazyku, piate číslo je v anglickom jazyku.

Slovenský národopis prezentuje výsledky výskumu v oblasti etnológie, kultúrnej/sociálnej antropológie a príbuzných disciplín. Príspevky uverejnené v časopise sú teritoriálne orientované na územie Slovenska a región Strednej Európy, zamerané sú na analýzu sociálnych javov založenú na dátach získaných prostredníctvom terénneho výskumu. Redakcia časopisu preferuje príspevky analytického, teoretického alebo syntetizujúceho charakteru, ktoré prispievajú k aktuálnym diskusiám v sociálnych vedách. Tematicky je časopis zameraný najmä (nie však výhradne) na etnický, kultúrny a historický vývin v Strednej Európe, na sociálne a kultúrne aspekty ekonomickej a politickej transformácie, na modernizačné procesy v urbánnom i rurálnom prostredí, na etnickú a menšinovú problematiku, na problémy kultúrneho dedičstva v európskom kontexte, ako aj na dejiny spoločenskovedných disciplín. Okrem problémovo orientovaných vedeckých štúdií časopis uverejňuje tiež materiálové štúdie, recenzie a anotácie kníh, rozhovory, diskusné príspevky a správy o dianí v sociálnych vedách. Časopis poskytuje priestor na diskusie o kľúčových problémoch v sociálnych vedách, ako aj na kritické komentáre k publikovaným príspevkom. Uverejnené štúdie prešli obojstranne anonymným oponentským konaním, oponenti sa vyberajú z medzinárodného okruhu odborníkov.

HLAVNÁ REDAKTORKA

Gabriela Kiliánová

VÝKONNÉ REDAKTORKY

Hana Hlôšková   Michaela Ferencová

Tatiana Bužeková   Tatiana Podolinská

PREKLADY

John Minahane (do angličtiny)

JAZYKOVÉ KOREKTÚRY

Zora Vanovičová (slovenčina)

John Connolly (angličtina)

REDAKČNÁ RADA

Marta Botíková, Dušan Deák, Lubica Droppová, Bernard Garaj, Martin Kanovský, Eva Krekovičová, Jan Krist (ČR), Peter Salner, Zdeněk Uherek (ČR), Miroslav Válka (ČR), Iveta Zuskinová

REDAKČNÝ OKRUH

Regina Bendix (Georg August University of Göttingen, Germany), Michal Buchowski (Adam Mickiewicz University of Poznań, Poland), Ingrid Slavec Gradišnik (Slovenian Academy of Sciences and Arts, Slovenia), Ullrich Kockel (University of Ulster, United Kingdom), Vladimir Penchev (Bulgarian Academy of Sciences, Bulgaria), Dragana Radojičić (Serbian Academy of Sciences and Arts, Serbia), Klaus Roth (Ludwig Maximilian University of Munich, Germany), Davide Torsello (University of Bergamo, Italy), Helena Wulff (University of Stockholm, Sweden), Elena S. Uzeneva (Russian Academy of Sciences, Russia)

OBÁLKA

Graficky upravená mapa Bratislavy (z Luther, D.: "Priestorová diverzita mesta a lokálna pamäť obyvateľov: prípad Bratislava", Český lid 96/2009/4, obrazová príloha II.)

HOSŤUJÚCI EDITOR

Peter Salner

Slovenský národopis je evidovaný v medzinárodných bibliografických databázach: MLA, CEEOL, Ulrich's, Willings, CEJSH a ERIH (impaktovaná databáza ESF)

EDITORIAL

S a l n e r, Peter: Editorial..... 127

ŠTÚDIE

B i t u š í k o v á, Alexandra:
Antropologický výskum mesta v 21.
storočí: tendencie, výzvy a aplikácie... 129

P o p e l k o v á, Katarína: Urbánne štúdium
v slovenskej etnológii – poznámky
k aktuálnemu dialógu etnológie s antro-
pológiou..... 143

D a r u l o v á, Jolana: Obsahové a funkčné
zmeny centra mesta - moderné
a tradičné, alebo hľadanie novej
tváre centra.....159

K o š t i a l o v á, Katarína: Mesto univerzity
– univerzita mestu - prípadová štúdia
vzťahu vysokoškolskej inštitúcie a
spoločenstva mesta Zvolen.....176

MATERIÁLY

F a l ť a n o v á, Ľubica: K podnikateľskému
prostrediu Bratislavy..... 194

T e s á r o v á, Katarína: Mesto ako priestor
identifikácie – na príklade centra
Bratislavy..... 208

ROZHLADY – SPRÁVY – GLOSY

Pozdrav Viere Nosálovej (Zuzana Š t e f á n i k o v á)..... 223

Vilmosovi Voigtovi (pár slov k sedem-
desiatke) (Milan L e š č á k)..... 225

Podujatie pri príležitosti sedemdesiatin
Vilmosa Voigta (József L i s z k a)..... 227

Pozdrav Hansovi-Jörgovi Utherovi (Viera
G a š p a r í k o v á)..... 228

K životnému jubileu Daniela Luthera
(Dušan R a t i c a)..... 232

Pozdrav jubilujúcemu prof. Bernardovi
Garajovi (Margita J á g e r o v á)..... 237

Seminár o ľudovom odievaní (Júlia
K n a p c o v á)..... 241

Cena Múzeum roka a Cena Andreja
Kmeťa..... 242

RECENZIE – ANOTÁCIE

D. Luther: Z Prešporka do Bratislavy
(Katarína P o p e l k o v á)..... 244

M. Detelić: Epski gradovi. Leksikon
(Jana P o s p í š i l o v á)..... 246

P. Frankl – P. Frankl: Židia v Žiline (Peter
S a l n e r)..... 247

K. Altman – L. Kudělková – V. Filip:
Zmizelý svět brněnských kaváren
(Peter S a l n e r)..... 249

M. Ferencová – J. Nosková (eds.):
Paměť města (obraz města, veřejné
komemorace a historické zlomy v 19.
– 21. století) (Peter S a l n e r)..... 250

B. Soukupová – H. Novotná – Z.
Jurková – A. Stawarz (eds):
Evropské město (Identita, symbol,
mýtus) (Peter S a l n e r)..... 251

Journal of Urban Ethnology (Ľubica F a l ť a n o v á)..... 253

B. Malovcová a kol.: SVIT (1934 - 2009)
- História jednej myšlienky (Peter
L a u č i k)..... 254

J. Fekete-Apolkin: Slovník modrokamen-
ských toponým (Miloš Š í p k a)..... 256

M. Šrámková: Česká prozaická folklo-
ristika v letech 1945–2000 (Viera
G a š p a r í k o v á)..... 257

P. Slavkovský: Svet na odchode. Tradičná
agrárna kultúra Slovákov v strednej a
južnej Európe (Miroslav V á l k a)..... 259

CONTENTS

S a l n e r, Peter: Editorial..... 127

STUDIES

B i t u š í k o v á, Alexandra: Anthropological
Research of the Town in the 21st
Century: Trends, Challenges and
Applications..... 129

P o p e l k o v á, Katarína: Urban Research in
Slovak Ethnology: Notes to Current Dialog
between Ethnology and Anthropology... 143

D a r u l o v á, Jolana: Contents and Functional
Changes of the City Centre..... 159

K o š t i a l o v á, Katarína: The Town to the
University - The University to the Town.... 176

MATERIALS

F a l ť a n o v á, Ľubica: On the Enterprise
Environment in Bratislava..... 194

T e s á r o v á, Katarína: The Town as a Place
of Identification – with the Example of
Bratislava City Centre..... 208

NEWS

Greetings to Viera Nosál'ová (Zuzana Š t e-
f á n i k o v á)..... 223

To Vilmos Voigt (a few words for his 70th)
(Milan L e š č á k)..... 225

An Event for the Occasion of Vilmos Voigt's
Seventieth Birthday (József L i s z k a)..... 227

Greetings to Hans-Jörg Uther (Viera G a š-
p a r í k o v á)..... 228

For Daniel Luther's Life Jubilee (Dušan
R a t i c a)..... 232

Greetings to Prof. Bernard Garaj on his
Jubilee (Margita J á g e r o v á)..... 137

Seminar on Folk Dress (Júlia K n a p c o v á) 241

Museum of the Year Prize and Andrej Kmet'
Prize..... 242

BOOKREVIEWS- ANNOTATIONS 244

Ponuku podieľať sa na vzniku monotematického „mestského“ čísla Slovenského národopisu som privítal s rôznymi pocitmi. Prevládala medzi nimi zvedavosť, kam sa počas troch desaťročí svojej „oficiálne akceptovanej“ existencie posunula urbánna etnológia.

Bolo vopred jasné, že jedno číslo nemôže priniesť úplný obraz o stave problematiky. Spolu s redakciou sme však očakávali, že korpus príspevkov aspoň naznačí existujúce trendy a pomôže určiť, ktoré teórie, metódy a problémy sú „in“, resp. čo (a možno aj „prečo“) sa stretáva s menším záujmom či dokonca ignoranciou zo strany urbánnych etnológov a antropológov.

V prvom rade chcem s potešením vyzdvihnúť pozitívnu reakciu na uverejnenú výzvu na publikovanie (SN 2009/4). Prejavila sa nielen v kvantite, teda v počte prihlásených, ale aj vo fakte, že vekové zloženie autorov ide naprieč generáciami. Nechýbajú zástupcovia staršej a strednej generácie, ale ani čerství absolventi. Zdá sa teda, že o budúcnosť urbánnych bádání netreba mať obavy. (Platí to napriek skutočnosti, že počet výskumníkov je relatívne malý. Potrebné je si uvedomiť, že prostredie, v ktorom žije viac ako polovica našej – i svetovej – populácie sleduje na Slovensku približne desať ľudí, neraz len „na čiastočný úväzok“).

Veľavravné je aj spektrum ponúknutých tém. Značný záujem vyvolali analýzy teoretických a metodologických aspektov. Spájajú sa s nimi úvahy o pozícii urbánnej etnológie v systéme nášho odboru a spoločenských vied vôbec, ale tiež upozornenie na narastajúci význam antropológických prístupov, ktoré neraz idú na úkor etnologických pohľadov. Na prvý pohľad udrie do očí rôznosť prístupov, uprednostňovanie rozdielnych teoretických postupov i odlišné dôrazy pri výbere tém. Napriek tomu však naďalej prevládajú spoločné znaky, ktoré umožňujú (nútia) čítať a využívať aj skúsenosti a poznatky „tých druhých“. Je to dôležité, pretože aj tí druhí sme my. V budúcnosti by znamenalo ochudobnenie všetkých spoločenskovedných disciplín, keby bádatelia hľadali a zdôrazňovali predovšetkým existujúce rozdiely.

Iným markantným znakom je dlhodobý záujem o profesné, religiózne či etnické skupiny v urbánnom prostredí. Vo svojej reálnej existencii väčšinou prekračujú hranice jedného mesta i mestského prostredia ako takého. Zdanlivo sa tým potvrdzuje názor, že mesto vnímame častejšie ako locus než ako focus. V tejto súvislosti vo mne okamžite a neodbytné zarezoval zvukovo podobný, hoci zdanlivo nesúvisiaci pojem „pokus“. Mám na mysli absenciu (ak už nechcem použiť slovo ignorancia) hľadania a využívania experimentálnych postupov, ktoré donedávna mali v štúdiu mestského prostredia nezastupiteľné miesto. Týka sa to najmä (no nielen) práce s kvantitatívnymi údajmi. Naďalej pokladám ich využívanie za významnú pomôcku (dokonca podmienku) pre analýzu mnohých fenoménov, bez ktorých nemôžeme pochopiť súčasné mestské prostredie. Prekvapuje to tým skôr, že práve etnologické (antropológické) poznatky a skúsenosti umožňujú presnejšie a pestrejšie interpretovať strohé a často čiernobiele videnie, ktoré evokujú cifry štatistík a dotazníkov. Zároveň je potrebné si uvedomiť, že kvantitatívne podklady nemusíme získavať len vlastnými (dotazníkovými či inými) výskumami. Poslúžia aj dostupné štatistické či sociologické údaje alebo iné pramene. Nepovažujem za náhodu, že takéto témy sa v poslednej dobe neobjavujú na stránkach odbornej tlače. Otázkou ostáva, či preto, že z rôznych dôvodov už nie sú pre nás dôležité, alebo ich obchádzame, lebo „klasický“ metodologický aparát nedovoľuje uspokojivé spracovanie.

Nechcem analyzovať jednotlivé príspevky: je vecou čitateľov, aby si vytvorili vlastný názor na to, čo redakcia uverejnila, ale aj na to, čo v čísle (i vo výskume mesta) chýba. Osobne ma paradoxne najviac potešila skutočnosť, že publikované príspevky prinášajú viac nielen súhrn zaujímavých či menej dôležitých informácií. Pozorný čitateľ v nich môže nájsť množstvo poznatkov, ale možno ešte viac otázok, ktoré motivujú k zamysleniu, predovšetkým však inšpirujú. Som presvedčený, že platí stará múdrosť, podľa ktorej bez otázky niet odpovede. Opačný pomer by znamenal, že v meste už niet čo skúmať a urbánna etnológia/antropológia stoja „na konci dejín“... Takáto situácia však ešte dlho nehrozí.

Peter Salner

Vydáva Ústav etnológie Slovenskej akadémie vied

Adresa redakcie:
Klemensova 19
813 64 Bratislava
Slovenská republika
e-mail: *slovensky.narodopis@savba.sk*

Rozširuje, objednávky a predplatné (aj do zahraničia) prijíma:
Slovak Academic Press, Ltd.
P.O. Box 57, Nám. Slobody 6
810 05 Bratislava
Slovakia
e-mail: *sap@sappress.sk*

Elektronická verzia prístupná na:
<http://www.sappress.sk>
<http://www.uet.sav.sk/slovenskynarodopis.htm>

Registračné číslo: 7091

SLOVAK ETHNOLOGY
Journal of the Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences
Vol. 58, 2010, Number 2

Address of the Editorial Office:
Ústav etnológie SAV, Klemensova 19,
813 64 Bratislava, Slovakia, e-mail: *slovensky.narodopis@savba.sk*

Distributed by:
Slovak Academic Press, Ltd., P.O. Box 57, Nám. slobody 6,
810 05 Bratislava, Slovakia, e-mail: *sap@sappress.sk*
and
SLOVART G.T.G. Ltd., Krupinská 4,
P.O. Box 152, 852 99 Bratislava, Slovakia

SLOVENSKÝ NÁRODOPIŠ

ISSN 1335-1303
EV 3355/09

MIČ 49 616
